

Onderzoek moet verschillen met roc's verklaren Aoc-onderwijs slecht uit de verf bij examenaudits

De kwaliteit van de examinering in het mbo is in het schooljaar 2004-2005 verbeterd ten opzichte van het jaar daarvoor. Dat berichtte het KwaliteitsCentrum Examinering beroepsopleidingen (KCE) onlangs. Toch was de stemming in de aoc-wereld niet bepaald vrolijk. Volgens het Examenverslag 2004-2005 scoren aoc's aanmerkelijk slechter dan roc's. Onderzoek moet de oorzaken aan het licht brengen.

Examinering in het mbo is een gevoelig punt. Een negatief oordeel over de kwaliteit van examinering heeft directe gevolgen voor de scholen in kwestie en de overheid. Aanhoudende kritiek op de examinering in het mbo leidde daarom in 2002 tot oprichting van KCE, een onafhankelijk instituut met de wettelijke taak om de kwaliteit van examens in het mbo te onderzoeken. Sinds 2003 zijn alle bve-instellingen – dus ook de aoc's – wettelijk verplicht de kwaliteit van hun examinering door KCE te laten beoordelen. Na een proefjaar in het schooljaar 2003-2004 leverde KCE voor de jaarwisseling aan de minister van OCW zijn eerste officiële rapportage aan: het Examenverslag KCE 2004-2005.

Meer afkeurende verklaringen

Volgens het KCE is het beeld van de examinering in het mbo vertrouwenwekkend. De examinering van ruim de helft van de mbo-opleidingen is goed en voldoet aan door de minister vastgestelde standaarden. Van het resterende deel kan het merendeel van de examens binnen een jaar verbeterd worden. Een klein percentage van de mbo-opleidingen wordt afgesloten met een examen dat onder de maat is.

Het KCE heeft de beoordeling van de mbo-examens uitgedrukt in drie typen verklaringen: een goedkeurende, voorwaardelijke en afkeurende verklaring. De eerste twee typen verklaringen spreken voor zich. Met een afkeurende ver-

klaring brengt het KCE tot uitdrukking dat het de betreffende opleiding naar verwachting niet zal lukken om binnen één jaar de examinering op orde te hebben. In geval van een afkeurende verklaring kan de minister besluiten de examenlicentie van zo'n opleiding in te trekken. De verklaringen van KCE zijn gebaseerd op de resultaten van een proces- en een productaudit. De procesaudit omvat een vooronderzoek op basis van door de opleiding aangeleverde documenten en gesprekken met betrokkenen van de instelling. In de productaudit wordt beoordeeld of de examentoetsen voldoen aan vastgestelde standaarden. Voor een goedkeurende verklaring moet een opleiding voor 100 procent voldoen aan

deze standaarden. Voor dit eerste officiële jaar was afgesproken dat een tussentijdse norm van 70 procent voldoende zou zijn.

In vergelijking met de roc's komen de aoc's er slecht af. Landelijk kreeg 2 procent van alle roc-opleidingen een afkeurende verklaring. Binnen aoc-land is dat percentage 10. Relatief veel hoger dus. Voor het percentage goedkeurende verklaringen geldt precies het omgekeerde. Bij de aoc's is dat 26 tegenover 54 bij de roc's. Opvallend daarbij is dat er binnen de kring van de aoc's ook weer grote verschillen zijn. Zo hebben bij Helicon Opleidingen alle 44 beoordeelde mbo-opleidingen een goedkeurende verklaring gekregen en werd het Wellantcollege geconfronteerd met maar liefst 28 afkeurende verklaringen, 3 voorwaardelijke en geen enkele goedkeurende.

Ontevreden

“Voor ons was de inhoud van het auditrapport een donderslag bij heldere hemel”, reageert Rien van Tilburg die voorzitter is van de centrale examencommissie van het Wellantcollege. Volgens Van Tilburg heeft het Wellantcollege in de afgelopen jaren met veel inspanning gewerkt aan het stroomlijnen van de examenprocessen. “De vier aoc's waaruit de relatief jonge Wellantorganisatie is ontstaan hadden immers alle hun eigen systeem en cultuur.” Dat was ook de reden dat zijn aoc een van de vijf bve-instellingen was die al drie jaar geleden aan de eerste proefaudit deelnamen. “We wilden daarvan leren.” Tijdens dat proces was er volgens Van Tilburg geen reden voor ongerustheid. “Uit de gesprekken met de auditoren van KCE kregen we steeds het beeld dat het goed ging. Naar aanleiding van de conceptrapportage die we in de zomer ontvingen dienden we verbeterplannen in met het vooruitzicht dat die zouden leiden tot voorwaardelijke verklaringen.” Hoewel Van Tilburg benadrukt dat de examenorganisatie van Wellant nog heel wat verbetering behoeft en dat daarvoor nog veel werk verricht moet worden, is hij erg ontevreden. “De auditrapportage is niet in overeenstemming met de verwachtingen die KCE heeft gewekt in de communicatie met ons.”

Een leerling legt de proeve van bekwaamheid af voor de spuitlicentie

Volgens Van Tilburg heeft het afwijkend oordeel te maken met slechte communicatie en een interne reorganisatie bij KCE waardoor de uiteindelijke verklaringen niet zijn opgesteld door KCE-medewerkers die de audit gedaan hebben en verantwoordelijk waren voor het rapport. Daarnaast vindt hij de werkwijze van KCE onzorgvuldig omdat de bve-instellingen volgens hem niet allemaal op de

zelfde wijze beoordeeld zijn. Wellant heeft volgens hem alles opengelegd, een aantal andere instellingen leverde veel minder uitvoerig informatie aan. “Het vertrouwen is geschaad en we hebben dan ook bezwaar aangetekend bij KCE.”

Onzorgvuldig

AOC Limburg-collegevoorzitter Jan Pieter Janssen heeft vergelijkbare kri-

tiek. De werkwijze en communicatie van KCE zijn onzorgvuldig, zo vindt hij. Zijn aoc kreeg in eerste instantie 28 afkeurende verklaringen naast 3 goedkeurende. De interne klachtencommissie van KCE stelde het aoc in het gelijk toen Janssen daar gemotiveerd bezwaar tegen aantekende. De 28 afkeurende werden daarop omgezet in voorwaardelijke verklaringen. Maar Janssen was daar niet tevreden mee en deed ook zijn beklag bij de externe klachtencommissie over wat hij noemt de onprofessionele en onzorgvuldige wijze waarop KCE met de belangen van instellingen omgaat. Ook dat bezwaar werd volgens Janssen gegrond verklaard. “Landelijk heeft KCE slechts in 27 procent van alle gevallen volledige productaudits intern uitgevoerd bij de instellingen. Dit ten opzichte van de 73 procent

‘Onderzoek op deze wijze, is wel heel erg onzorgvuldig’

waar dit op een andere wijze heeft plaatsgevonden. Echter bij de meeste aoc's werden volledige product- en procesaudits uitgevoerd. Als KCE bij ons ook alleen maar een procesaudit had uitgevoerd zou alles tot in de puntjes in orde zijn bevonden. We moeten natuurlijk zorgen dat onze examenkwaliteit op orde is of beter wordt, maar onderzoek op deze wijze, waarbij diverse metingen over één kam worden geschoren, is wel heel erg onzorgvuldig”, aldus Janssen.

Onterecht

KCE-directeur Marja Creemers vindt de kritiek van beide aoc's vaag en deels onterecht. Dat hier en daar minder productevaluaties zijn uitgevoerd heeft volgens haar juist te maken met zorgvuldigheid. “Afgesproken was namelijk dat alleen die examens zouden worden beoordeeld die voor 1 augustus 2004 zijn afgenomen.” De suggestie van Wellant dat de beoordelingen bij Wellant ‘geleden’ zouden hebben onder de reorganisatie be-

rust volgens haar op onjuiste informatie. “De reorganisatie vond namelijk plaats nadat de rapportage gereed was.” Dat er wel eens iets verkeerd ging, ontkent Creemers overigens niet. “We zijn een jonge organisatie in opbouw. Zeker in het begin moeten allerlei routines in de organisatie nog ontwikkeld worden.” In dat verband relateert ze ook de kritiek van scholen op de communicatie van KCE. “Slechts één van de 140 instellingen leverde de door ons gevraagde gegevens op tijd aan. Kennelijk verwachten ze toch dat wij op de oorspronkelijk geplande datum onze rapportage zouden terugsturen. Dat kan natuurlijk niet als je de spullen weken te laat krijgt. We dachten dat scholen dat wel zouden begrijpen. Dat hebben we dus onderschat.”

Processen

De kritiek en de reactie daarop zijn niet vreemd in een situatie waarin scholen en KCE op zoek zijn naar een goede werkwijze voor het lastige vraagstuk van borging van examenkwaliteit. KCE moet heldere routines ontwikkelen voor de aanpak en onderwijsinstellingen dienen daar hun werkprocessen op in te richten. Mogelijk dat Helicon Opleidingen juist dit goed begrepen heeft getuige haar pragmatische aanpak en het goede resultaat. KCE gaf voor alle opleidingen van dat aoc een goedkeurende verklaring. Uit de toelichting van Jan Jacobs, secretaris van de examencommissie, valt af te leiden dat het aoc lang de kat uit de boom keek en vervolgens de aanpak van KCE vertaalde in het werkproces. “KCE stuurt voor 80 procent op processen en voor 20 procent op het product”, aldus Jacobs. “We zijn dus niet het onderwijs gaan organiseren, maar de examens. Omdat we zagen dat het een enorme klus zou worden, hebben we bewust gewacht en nog een jaar langer dan de andere aoc's met Lexin gewerkt. Wettelijk gezien mocht dat. In die tijd hebben we zwaar ingezet op KCE.”

Extra impuls

Blijft de vraag waarom de gezamenlijke aoc's volgens de rapportage van KCE zoveel slechter scoren dan de roc's. Volgens KCE-directeur Marja Creemers is

de conclusie die onder deze vraagstelling ligt te ongenueanceerd. “80 Procent van de aoc's doet het gewoon goed”, aldus de KCE-directeur. Dat het gezamenlijke resultaat in procenten aanmerkelijk verschilt met dat van de roc's komt volgens haar vooral door de omvang van het aoc-onderwijs. “Er zijn ook enkele roc's met veel afkeurende verklaringen, maar in het geval van de aoc's tikt dat in zo'n kleine sector veel zwaarder door.” Of daarmee het grote verschil tussen aoc's en roc's afdoende verklaard is, blijft nog even de vraag. Er circuleren meer verklaringen door het land. “Aoc's hebben veel kleine opleidingen en werken daardoor noodgedwongen decentraal. Dan zijn dit soort zaken moeilijker te regelen”, aldus Rien van Tilburg van het Wellantcollege. Ook de opeenvolgende kwalificatiestructuren in het groene mbo zijn volgens hem een factor van belang. Jan Pieter Jansen van AOC Limburg sluit zich daarbij aan en noemt daarbij ook nog de competentiegerichte kwalificatiestructuur die momenteel wordt ingevoerd bij de aoc's. “Het is niet altijd even gemakkelijk om die op de juiste wijze te interpreteren.” Douwe Eetema, beleidsmedewerker bij de AOC raad, zegt die verschillende verklaringen te kennen, maar benadrukt dat ze speculatief zijn. “Hoe het precies zit is niet duidelijk.” Een nadere analyse moet daar meer duidelijkheid over geven. Daarom heeft het Ministerie van LNV – die met zorg kennis heeft genomen van de uitkomsten – een extra impuls in de vorm van een subsidie aan de AOC raad beschikbaar gesteld om de kwaliteit van de examinering te verbeteren. Hiermee wordt een objectief en diepgaand onderzoek bekostigd naar de oorzaken van de slechte score, wordt een landelijk actieplan opgesteld en krijgen de aoc's – net zoals de ocw-scholen – 10 euro per mbo-leerling om de examinering op grond van dat actieplan zelf te verbeteren. “Een fors deel van de verbeteracties moet immers binnen de school plaatsvinden”, aldus Eetema. Inmiddels heeft de AOC raad Jan Teuwen, oud-hoofd inspecteur VO en BVE van de Onderwijsinspectie aangezocht als projectleider. □